

פסקי רב משה ורב ש.ז. אויערבאך ורב אלישיב - שיעור 590

בעניני חנוכה

I. השאלות

- (א) **מי שדר לבדו** מסתבר שחייב להדליק שם נרות בברכה ואע"פ שאין בזה משום פרסומי ניסא לאחרים מ"מ צריך לפרסם הנס לכל הפחות לעצמו ודוקא אם הדליק בזמנו (הגרשז"א במבקשי תורה תשנ"ו - דף ט"ז) ועיין באג"מ (ד - ק"ה - ז) שגם כן כתב שצריך לברך שהפרסום אינו עיכוב בהדלקה אמנם השערי ציון (תרע"ג - י"ז) כתב שלא לברך ואבאר
- (ב) **מי שנוסע לשבת חנוכה** מביתו למקום אחר ויחזור לביתו במוצ"ש ידליק בע"ש ובמוצ"ש במקום ששוהה שם בשבת דחייב הדלקת הנרות נקבע לפי המקום ששוהה שם בזמן החיוב (הגרשז"א דף י"ז) ועיין עוד באג"מ (י"ד י"ד - ה) דמי שאינו בביתו וחושב לחזור בלילה לא יצא מביתו עד אחר שידליק או ימהר לבוא בעוד שאיכא אינשי ברחובות שיראו שהדליק
- (ג) **מי שבכל מוצאי שבת החמיר כרבינו תם** אבל במוצאי שבת חנוכה דקדק להדליק בזמנו ולא להחמיר כר"ת (הליכות שלמה ט"ז - ט"ו) ועיין עוד באג"מ (ד - ס"ג ד"ה וכן צמו"ש) דלמוצאי שבת ושאר לילות זמנו כל הלילה ואין ממהרין להדליק במוצאי שבת קודם שבעים ושנים דקות
- (ד) **אבל תוך י"ב חודש יכול להתאסף לסעודה** לכבוד חנוכה אולם יזמרו רק שירות ותשבחות לה' כגון מעוז צור (שס דף י"ז) אמנם עיין באג"מ (י"ד ג - קס"ה) דאין להתיר אפילו לסעודות איזה האדמורי"ם וע"ע בפני ברוך שהביא מקילין בזה
- (ה) **המתאכסן בבית חבירו** וקובע סעודותיו אצלו אך יש לו בית אחר המיוחד לו לשינה עליו להדליק במקום שישן שם ולא במקום שאוכל (הגרשז"א דף י"ז כהמתכר תרע"ז - ח) ודעת רב משה שידליק במקום היותר קבוע ואם שווים המקומות מקום האכילה הוא העיקר (ספר מקראי קודש הרב הררי צס"טו כהרמ"א)
- (ו) **מעיקר הדין יכולה האשה להדליק עבורו** והוא יעסוק בתלמודו בבית המדרש אבל אין לנהוג כן דאין אנו כרבי שמעון בן יוחאי שלא הפסיקו מתורתו לשאר דברים כלל (הגרשז"א במבקשי תורה תשס"ד - ח) ודעת רב משה דאין צריך לבטל סדר לימודו להדלקת נרות חנוכה (מועדי ישרון ח"ט 109)
- (ז) **מי שנמצא בשבת בבית הוריו** ובליל שבת יאכל סעודתו במקום אחר עליו להדליק בבית הוריו ויכול להדליק נר חנוכה בשעה מוקדמת יותר ועיין באג"מ (ד - ס"ג ד"ה וז"ל) דלא ידליק נר חנוכה הרבה קודם נר שבת אמנם באופן זה אפשר מודה דיותר ומי שנוסע ע"ש לקרובו ויש פנאי להדליק בביתו אחר פלג המנחה מסתברא באופן זה יותר טוב להדליק בביתו (ד"ע)
- (ח) **בעלי חנויות** שכל היום שוהים בחנותם ואוכלים ושותים שם ורק ישנים בביתם דרק אשתו תדליק בשבילו והוא לא ידליק (הגרשז"א דף י"ד) וע"ע באג"מ (ה - מ"ג - ז ד"ה הנה הארכתי) שהכריע כשיטת הרא"ש והטור והרמ"א (תרע"ז - ג) שיש מצות הבית וגם מצות גברא ולכן אם באו הכנים הנשואות לשבת וכדומה יכולים לברך על נרותם מצד מצות גברא וה"ה בעלי חנויות יש מצות גברא ויכוין שלא לצאת בהדלקת אשתו

II. פסקי רב אלישיב

- (א) **בחור שדר בישיבה** אינו יכול להדליק בבית אביו (מבקשי תורה תשס"ד - י"ד) ודלא כרב משה שהובא במועדי ישרון
- (ב) **אם כדי להדליק בעצמו** צריך הוא לאחר הזמן דחצי שעה ידליק ע"י שליח (שס דף ט"ז) ודלא כהאג"מ
- (ג) **עיקר החיוב על כל אחד ואחד** ותיקנו שבני בית יוצאים בנר אחד (שס י"ג) ואבאר ודלא כהאג"מ והגרשז"א

III. בזמן שאינו סכנה כזמנינו במקומינו

- (א) **עיין בשו"ת מנחת יצחק** (ו - ס"ו) שהביא האור זרוע שנשאר בצ"ע על שאלתו והעיטור כתב דאחר שנהגו על הסכנה נהגו ויש מתרצים דטעמא דסכנה לאו דוקא אלא גם מפני רוחות וקור בטל התקנה ולכן אפילו אם אין בו סכנה מ"מ מדליקים בפנים וכ"כ הערוך השלחן (תרע"ח - כ"ד) וי"א הטעם דאין מחזירין התקנה משום

גנבים (דרכי משה סק"ט) וי"א ג"כ מפני הליצים (פסקי תשובות תרע"ח - אות 11) וי"א שמא יכבוה העכו"ם ואז יעמדו ישראל כנגדם (שבות יצחק דף מ"ז) וי"א דאפילו אם אין סכנה ברוב המקומות מ"מ לפעמים יש מקומות שיש בהם סכנה וזה הסבר להפסק של רבי ישראל סלנטר במגיפת חולירע בוויילנא

(ב) וי"א דהגמרא מיירי בבבל וארה"ק דשכיח ימים חמים ואפשר לקיים המצוה בחוץ אבל בשאר מדינות שפיר מדליקין בפנים אפילו מדינה דגמרא (מועדים וזמנים 3 - ק"מ) ועיין בריב"ש (ק"ה) דעכשיו הנהיגו להדליק בביהכ"נ לקיים פרסומי ניסא לרבים וע"ע בשו"ת דבר יהושע (ה - מ ו - 3 - ק"ה) דבזמן הזה אסור להדליק בחוץ כי חז"ל בטלה התקנה ותקנו בפנים דוקא ורובם חולקין עליו

IV. הדלקת הנרות בחדר שאור החשמל בו ע"י עיין בשש"כ (3 - מ"ג הערה קע"ח 335 סגרי"ח) שצריך לכבות החשמל קודם הדלקת נר שבת וכן שמעתי מרב טוביה גאלדשטיין וכן אמר לי בשם רב משה מ"מ שאני נר חנוכה דאסור להנאות מהנר ושרגא בטיהרא מאי אהני אומרים רק בזמן שהוא מצד ההלכה אינו לילה כגון קודם פלג המנחה לד"ה אבל אחר הפלג אין אומרים שרגא בטיהרא מאי אהני משום שיש בו דין לילה מצד ההלכה לרבי יהודה

V. למי שנוסע באוירון כל הלילה ואין מי שמדליק עליו בביתו ידליק ע"י פנס הבזקה (flashlight) שיהא דולק למשך חצי שעה אך בלא ברכה דעדיף מנר חשמל דכאן השיעור הוא לפניו וגם אין חשש שיסגר כח הגנרטור (generator) מ"מ אינו מברך דאין זה נר (מצות נר איש וביתו 2 - י"ז הערה י"ח)

VI. לעולם יקח את הפתילה שהדליק אתמול בראשונה לנר נוסף של היום משום מעלין בקודש ואין מורידין ואפשר דמטעם זה נהגו להחליף הפתילות בכל לילה כדי שלא יבא לידי טעות והורדה אמנם יכול לומר דכיון שיכול להשתמש לאורה לאחר חצי שעה פסקה קדושתן (שו"ת בצל החכמה 7 - ק"ח)

VII. בזמנינו שישנם עוברים ושבים בשוק עד שעות מאוחרות בלילה האם צריך להניח שמן בנר חנוכה שידליק כשיעור זה וגם הדלקה בפנים עוברים ושבים בבית עד זמן מאוחרת

(א) עיין בתשובות והנהגות (ה - ע"ג) שהביא רביה מהרמב"ם (חנוכה 7 - ה) שהשיעור חצי שעה או יותר ונהג הרב מבריסק שנתן שמן עד חצות הלילה דלא תכלה רגל מן השוק עד זמן זה

(ב) אמנם עיין בשו"ת משנה הלכות (ד - ע"ט) דשיעור זה בכל מקום ובכל זמן וכן משמע מהאג"מ (ד - ק"ה - ו) דאין צריך שמן רק לחצי שעה אחר צאת הכוכבים אף בזמן הזה ועיין בש"ג שמביא דברי התוספות וסמ"ג שבזמן הזה שמדליקין בפנים אין צריך שיעור שמן כלל דכיון שראו בני ביתו הנרות אין עוד מצוה ודי בשיעור מועט (מועדים וזמנים ותשובות והנהגות ה"ל)

(ג) עיין בשו"ת אור לציון (ה - מ"ד) שכתב דחצי שעה או יותר דכתב הרמב"ם נתכוון לטעם אחר דהיינו דאם ידליק קודם שקיעת רבי יוסי משום שרוצה להחמיר ולהדליק כרבי יהודה ממילא צריך יותר שמן ודלא כהרב מבריסק והמועדים וזמנים

(ד) לפי דעת התשובות והנהגות יש איסור להשתמש לאור הנרות אפילו אחר חצי שעה וגם אסור לכבותן אחר ח"ש וזה רק למי שהדליק בחוץ אבל למי שהדליק בפנים מותר אחר חצי שעה דשיטת הפסקי הרא"ש (3 - ג) והש"ג (כ"ה) שבזמן הזה אינו צריך שיעור שמן לבני ביתו ולכן חצי שעה ודאי סגי

VIII. יש מפקפקים בהדלקת נר חנוכה בכוסיות זכוכית על גבי המנורה של כסף משום (c) שמורידו ממדרגת כלי כסף למדרגת כלי זכוכית ועוד (b) שכלי שאינו יכול לעמוד מאליו אינו כלי ונר חנוכה צריך כלי (עיין שיעור 253) למעשה - עיין בפסקי תשובות (תרע"ג - י"ח) כתב דהמחמיר כשיטת החסד לאברהם והאב"ן ורבי יצחק בנו של הראב"ד שהם דברים שמסר לו אליהו הנביא שפיר עבד מ"מ שמעתי דרב אלישיב לא חשש לדברי האוסרים וגם שמעתי מרב מנשה קליין דאין חשש בדבר ולכן יש להתיר מד' טעמים (c) שרוב הפוסקים סוברים דנר חנוכה אין צריך כלי ועוד (b) דאם תיקנו מתחילתו לכך חשיב כלי ועוד (c) הכוסיות בטלים להמנורה שהוא של כסף ויותר מכולם (g) פוק חזי מאי עמא דבר שכולנו משתמשים בכוסיות אלו

נפסס אלוני נשאות אלוני ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזכי ע"ה אלאי אורתי באשר רחל ב"ר גרשון חנוך הפניק הכפון ע"ה